

ВИМОГИ ДО НАПИСАННЯ КУРСОВИХ РОБІТ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ДОШКІЛЬНА ОСВІТА»

Курсова робота з дошкільної педагогіки, методик дошкільної освіти та особливості її виконання

У навчальній науково-дослідній роботі студентів особлива роль належить підготовці курсових робіт на II-IV курсах. Під час виконання курсових робіт студент робить перші кроки до самостійної наукової творчості. Він вчиться працювати з науковою літературою, набуває навичок критичного добору й аналізу необхідної інформації і, поступово написання курсової роботи стає справжнім творчим процесом.

Курсова робота – самостійна робота дослідницького характеру, спрямована на вивчення конкретної педагогічної, психологічної або методичної проблем.

Курсова робота з психології дитячої, дошкільної педагогіки чи методик дошкільної освіти має дослідницький характер. Для її виконання студент може використовувати науково-методичну літературу, власні спостереження, фактичний матеріал, який здобутий під час практичної діяльності та результати проведених емпіричних досліджень.

До студентських робіт висувається низка вимог. Основні з них такі:

– актуальність тематики, відповідність її сучасному стану певної галузі науки та перспективам її розвитку, практичним завданням сучасної науки;

– вивчення, критичний аналіз наукової, періодичної літератури, програм виховання та навчання з теми;

– вивчення, характеристика історії досліджуваної проблеми, передового педагогічного досвіду та проведення власного пошуку;

– наявність чіткої характеристики мети, завдань, методів дослідження, опис та аналіз проведених студентом емпіричних досліджень;

– узагальнення результатів, їх обґрунтування, висновки та практичні рекомендації.

Організація та контроль за процесом підготовки і захисту курсових робіт покладається на викладача (наукового керівника).

Починаючи дослідницьку роботу, студент повинен розподілити і спланувати свій час і паралельно з навчальними заняттями розробляти обрану тему.

Загальні вимоги до змісту курсової роботи.

Структура курсової роботи складається з наступних компонентів:

1. Титульний аркуш (оформлюється виключно згідно наведеного зразка у додатку Б)
2. Зміст
3. Вступ
4. Основна частина (два розділи)
5. Висновки
6. Список використаних джерел
7. Додатки

Зміст (план) розкриває суть роботи.

За загальноприйнятим порядком, план висвітлює всі основні складові дослідження: вступ, теоретичну частину, практичну частину дослідження (констатувальний, формувальний, контрольний експерименти) та інші супроводжувальні підрозділи.

Так, план курсової роботи має бути простим, складатися з 4-6 параграфів. Кожен змістовий розділ має свою назву, що не просто відображає їх суть, а й демонструє логічність висвітлення матеріалу проведеного емпіричного дослідження.

Вступ (1-2 сторінки), де обґрунтовується **актуальність** обраної теми на основі визначення стану висвітлення даної проблеми в психолого-педагогічній літературі. Вказують основні публікації за даною темою. Контрольний огляд літературних джерел демонструє вміння аналізувати, узагальнювати, систематизувати, визначати та виокремлювати матеріали за темою дослідження. Такий аналіз повинен відображати прізвища авторів, які висвітлювали у своїх

наукових доробках питання обраної теми. Саме актуальність виступає обов'язковим компонентом будь-якої наукової роботи, тому її наявність у вступі неодмінна.

Варто підкреслити, що обґрунтування актуальності роботи не повинно бути багатослівним. Головне – указати суть проблеми, із чого і випливає актуальність теми. Уміння сформулювати наукову проблему свідчить про уміння виокремлювати головне.

Обов'язковою складовою вступу в курсовій роботі є наявність **мети, завдань об'єкту, предмету та методів дослідження**. Мета може бути одна і вона представляє кінцевий результат наукового дослідження. Мета спрямовує дослідницьку діяльність та визначає можливі засоби її досягнення через формування завдань дослідження (наприклад: «вивчити...», «проаналізувати...», «визначити...», «виявити рівень...», «розробити...» «здійснити спробу...» тощо). Таких завдань може бути 4-5. Вони мають бути узгодженні з темою та метою дослідження. Висновки курсової роботи повинні чітко відповідати поставленим завданням.

Задля реалізації поставлених в роботі завдань використовуються різні методи дослідження: теоретичні, емпіричні, математичної статистики. Варто зауважити, що їх перелік має носити контекстний характер, тобто кожний метод має бути висвітлений відповідно до конкретних дій, що були ним здійснені в процесі дослідження. Вказати базу проведення експерименту.

Основна частина курсової роботи може бути представлена 4-5 параграфами, які містять теоретичну і практичну частини.

Теоретична частина. Перші два параграфи демонструють результати критичного огляду інформаційних джерел з проблеми дослідження. Передбачається аналіз педагогічної, психологічної, методичної, можливо історичної літератури, що дозволяє різнобічно схарактеризувати сутність, специфіку та методичні аспекти проблеми, що вивчається. В них розкриваються основні поняття, розглядаються погляди різних авторів на проблему, а також висловлюється думка студента щодо можливості використання вивчених ідей в курсовій роботі.

В другому-третьому параграфі необхідно зробити аналіз періодики з досліджуваної проблеми, а також дослідити, як дана проблема, представлена в альтернативних програмах виховання та навчання ДНЗ.

Підсумок проведеного теоретичного дослідження робиться в лаконічній формі в кінці кожного параграфа. Ці узагальнення не потрібно спеціально виділяти, можна обмежитися лише висловом на зразок: «Таким чином, здійснений аналіз джерельної бази дав можливість констатувати, що...», «Отже, в результаті проведеного аналізу встановлено, що...».

Практична частина курсової роботи має бути невеликим експериментальним дослідженням (представлене в трьох параграфах), яке має провести студент у дошкільному навчальному закладі протягом 2-3 місяців. У відповідності з метою необхідно визначити завдання, розробити методику дослідження стосовно вікової групи та конкретних умов, в яких буде здійснюватись експеримент. Експериментальна робота передбачає проведення трьох експериментів: констатувального, формувального та контрольного, що відповідно висвітлюється в трьох окремих параграфах. В ній має брати участь не менше 18-20 респондентів (дітей).

Констатувальний експеримент дозволить виявити у дітей наявний рівень розвитку окремих якостей та сформованість у них певних знань і умінь. Під час його проведення утворюється контрольна та експериментальна групи. Результати вивчення досліджуваного явища або якості фіксуються для кожної групи окремо і здійснюється їх порівняння. На основі цих даних визначаються завдання, розробляється зміст і методи формувального етапу дослідження.

У процесі формувального експерименту апробується певна система роботи в конкретній віковій групі, перевіряються підібрані студентом методи і прийоми, докладно пояснюється, чим запропонована експериментальна методика відрізняється від методики роботи з дітьми в контрольній групі. Проте, в контрольній групі проводиться звичайна робота з дошкільниками, за загальноприйнятими методиками, а в експериментальній групі відбувається впровадження розробленої самостійно, запозиченої або частково адаптованої системи роботи.

Під час контрольного експерименту здійснюється порівняння даних контрольної та експериментальної груп після проведення формувального експерименту, а також порівняльний аналіз даних експериментальної та контрольної груп до і після реалізації експериментальної системи роботи. Контрольний стан дослідження допомагає з'ясувати, які зміни відбулися у

вихованні чи розвитку дітей. На основі порівняльного аналізу, одержаних знань в експериментальній і контрольній групах, студент повинен сформулювати висновки про ефективність розробленої системи роботи, використаних методів і прийомів.

Результати дослідження бажано представити в кількісних показниках (таблицях, схемах, діаграмах, графіках із детальними коментарями та поясненнями), так і в якісних характеристиках та висновках.

Узагальнені висновки є логічним завершенням курсової роботи. Вони подаються тезисно у відповідності до тих завдань, які були поставлені на початку роботи. Обсяг висновків 1-2 сторінки. Студент має зробити короткі змістові узагальнення з кожного параграфу курсової роботи. Детальніше зупинитися на результатах формувального експерименту з наголосом на виконанні завдання дослідження.

Методичні рекомендації мають виходити із результатів практичної частини дослідження, бути чіткими, лаконічними, з вузько окресленими межами їх застосування.

Список використаних джерел. Після опису проведеної роботи подається список використаних джерел, до переліку якого включаються державні документи в галузі освіти, практичні матеріали періодичних видань та література у відповідності до окресленої теми роботи (переважно останніх років – не менше ніж 50 % від загального списку).

Додатки містять допоміжний матеріал: роботи дітей, анкети, конспекти знань, плани бесід, фото- і відеоматеріали, результати статистичної обробки даних тощо.

Курсова робота має бути зброшурована, акуратно і грамотно оформлена.

Варто застерегти студентів від типових помилок у виконанні курсової роботи, якими можуть бути:

- несамотійність роботи;
- невідповідність змісту та темі;
- логічні помилки у викладенні матеріалу;
- відсутність посилань на першоджерела або вказано не ті, з яких взято матеріал;
- неправильне оформлення цитат та списку бібліографічних джерел.

Особливості виконання курсової роботи

Підготовці курсових робіт з дошкільної педагогіки та методик дошкільної освіти передуює написання курсової роботи з психології дитячої, а тому загальні підходи до оформлення курсових робіт студентам вже відомі, проте курсова робота на III-ому курсі має свої особливості.

Тема курсової роботи з дошкільної педагогіки чи фахових методик повинна носити практичний характер, бути своєчасною, цікавою для практичних працівників.

До змісту (плану) курсової роботи необхідно включити такі структурні частини:

- Вступ
- Теоретичну частину
- Практичну частину (обов'язкова наявність констатувального та формувального експериментів)
- Список використаних джерел
- Додатки

Так, наприклад, план курсової роботи з дошкільної педагогіки на тему: «Розвиток допитливості у дітей старшого дошкільного віку під час спостережень в природі» може бути таким:

ЗМІСТ

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ДОПИТЛИВОСТІ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

- 1.1. Аналіз психолого-педагогічних досліджень з проблеми розвитку допитливості у дітей дошкільного віку
- 1.2. Роль спостережень в природі для розвитку допитливості у дітей старшого дошкільного віку
- 1.3. Аналіз практики роботи та альтернативних програм з досліджуваної проблеми.

Висновки до першого розділу

РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗВИТКУ ДОПИТЛИВОСТІ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ПІД ЧАС СПОСТЕРЕЖЕНЬ В ПРИРОДІ

- 2.1. Стан розвитку допитливості у дітей старшого дошкільного віку під час спостережень в природі (констатувальний експеримент)
- 2.2. Система роботи з розвитку допитливості у дітей старшого дошкільного віку під час спостережень в природі (формульальний експеримент)
- 2.3. Перевірка ефективності здійсненого експерименту з проблеми дослідження (контрольний експеримент)

Висновки до другого розділу

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

У *вступі* обов'язково передбачена мета, завдання дослідження, які до запропонованої теми можна сформулювати таким чином:

1. Проаналізувати психолого-педагогічну літературу з проблеми розвитку допитливості у старших дошкільників.
2. Вивчити можливості використання спостережень в природі для розвитку допитливості у дітей старшого дошкільного віку.
3. Розробити та впровадити в практику роботи дошкільних навчальних закладів систему роботи з використанням спостережень в природі.
4. Дослідити ефективність використаної системи роботи для розвитку допитливості у старших дошкільників.
5. Розробити методичні рекомендації для вихователів і батьків з досліджуваної проблеми.

Тут же мають бути представлені методи дослідження, які студент обирає для своєї наукової роботи: теоретичні, емпіричні, методи математичної статистики (див. п. 1.2).

В кінці вступу зазначається експериментальна база, де саме проходила дослідно-експериментальна робота, кількість респондентів (дітей дошкільного віку, вихователів, батьків), які брали участь в експерименті, наприклад: «Дослідно-експериментальна робота проводилась у дошкільному навчальному закладі № 324 «Сонечко» Солом'янського району м. Києва. Експериментом було охоплено 20 дітей старшого дошкільного віку, 4 вихователі, 8 батьків».¹

Проводячи констатувальний експеримент, студент самостійно добирає методи педагогічного дослідження для виявлення рівня розвитку знань, умінь чи навичок дітей. Результати дослідження мають бути представлені як в кількісних, так і в якісних характеристиках, а для їх порівняння мають бути задіяні як експериментальна, так і контрольна групи дітей.

У формульальному експерименті студент створює свою власну систему роботи з досліджуваної проблеми. Вона може охоплювати роботу з дітьми, вихователями, батьками. Робота з дітьми може бути представлена як на заняттях, так і в повсякденному житті. Використаний в роботі з дошкільниками літературний та ілюстративний матеріали, конспекти дидактичних ігор, методичні розробки занять та інше подаються у додатках.

В контрольному експерименті студент робить зріз знань, умінь чи навичок за методикою констатувального експерименту та аналізує ефективність проведеної роботи. Обов'язковою умовою є здійснення порівняння даних констатувального і контрольного експериментів та занесення їх до таблиць, відображення у графіках чи діаграмах (за вибором студента).

На основі здійсненого експерименту формулюються *загальні висновки* (2 стор.), які мають чітко відповідати завданням дослідження.

Після висновків варто розмістити розроблені студентом *методичні рекомендації* для педагогічних працівників чи батьків, наприклад:

¹ Дотримання в курсовій роботі запропонованої наявності та кількості респондентів не є обов'язковою вимогою.

Вимоги до змісту та оформлення результатів дослідження

Загальні вимоги. Науково-дослідна робота має бути проблемного (пошукового) характеру, що відповідає запитам, пізнавальним інтересам та можливостям студентів, свідчить про їхню обізнаність щодо сучасного стану галузі дослідження, опанування ним методики експерименту.

Кожна робота має ґрунтуватись на певній науковій та експериментальній базі, містити власні дані дослідів, спостережень, пошуків; їх обробки, аналізу та узагальнення; посилання на відповідні наукові джерела та відображати власну позицію дослідника.

У роботі мають бути чітко відображені наступні аспекти: визначення мети, об'єкта та предмета дослідження, завдання, наукова новизна, теоретичне і практичне значення роботи, методика дослідження, відмінність та перевага запропонованих підходів та результатів. Зміст та результати досліджень викладаються стисло, логічно, грамотно та аргументовано, без загальних слів, міркувань, бездоказових тверджень, тавтології.

Назва роботи має бути стислою і відповідати суті наукової проблеми, що вирішується.

Оформлення будь-якої дослідної роботи – навчально-наукової чи кваліфікаційної – є одним з показників якості виконання наукового дослідження, загальної культури студента. Це – заключний і вкрай відповідальний етап дослідницького процесу.

Курсову, випускную роботу (ОКР «бакалавр», «спеціаліст», «магістр») друкують на комп'ютері з одного боку аркуша білого паперу формату А4 (210x297 мм) з полуторним міжрядковим інтервалом (до 30 рядків на сторінці).

Обсяг роботи. Обсяг курсової роботи становить 30-35 сторінок без урахування списку використаних джерел та додатків.

Текст робіт необхідно друкувати на одному боці аркуша білого паперу формату А4 (210x297 мм), залишаючи поля: вгорі, внизу, з лівого боку – 25 мм, з правого боку – 10 мм.

Вирівнювання: назв розділів і підрозділів – по центру, назв пунктів і підпунктів – з лівого боку, основного тексту – по ширині.

Абзац починається з 5 знаку.

Шрифт – Times New Roman, розмір – 14 pt, міжрядковий інтервал – 1,5 pt. Шрифт друку повинен бути чітким, чорного кольору середньої жирності та звичайної щільності.

Заголовки структурних частин наукових робіт, а саме: «ЗМІСТ», «ВСТУП», «РОЗДІЛ», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ», «ДОДАТКИ» друкують великими літерами симетрично до тексту.

Заголовки підрозділів (параграфів) друкують з абзацу маленькими літерами (крім першої літери, яка друкується великою). Крапка в кінці заголовків не ставиться. Якщо заголовок складається з двох або більше речень, їх розділяють крапками.

Назви розділів та параграфів формулюють стисло і чітко.

Відстань між заголовком структурних частин, підрозділів (параграфів) та текстом повинна дорівнювати 2-3 інтервалам.

Кожну структурну частину наукової роботи слід починати з нової сторінки.

Вимоги до змісту дослідження. Курсова робота починається з титульного аркуша, на якому вказуються: повне найменування вищого навчального закладу та кафедри (Інституту), де виконується наукове дослідження; тема; прізвище, ім'я та по батькові студента, номер групи та напрям підготовки (спеціальність); вчене звання і науковий ступінь наукового керівника; місто та рік виконання роботи. Також на титулі розміщується інформація про оцінювання роботи студента (національна шкала, кількість балів і оцінка ECTS) і засвідчується підписом (зразок оформлення див. у додатках Б, Д).

Зміст подається на початку роботи. Він містить найменування та номери початкових сторінок усіх розділів, підрозділів та пунктів (якщо вони мають заголовок), зокрема вступу, висновків до розділів, загальних висновків, додатків, списку використаних джерел тощо.

Зміст фактично має бути планом науково-дослідницької роботи і відображати суть поставленої проблеми, структуру та логіку конкретного дослідження (див. додатки Б, Д).

У *вступі* коротко обґрунтовується актуальність та доцільність обраної теми, підкреслюється сутність проблеми та її значущість, а також ступінь наукової розробки. Коротко аналізуються публікації зарубіжних та вітчизняних науковців з проблеми дослідження,

визначаються аспекти, які ще не одержали адекватного висвітлення у науковій літературі. Формулюється мета роботи, зміст поставлених завдань, об'єкт і предмет дослідження, подається перелік використаних методів дослідження; повідомляється про наукове використання результатів дослідження або рекомендацій щодо їх використання, для прикладних робіт – практичне значення отриманих результатів та їх апробацію.

Орієнтовний обсяг вступу курсової роботи становить – 2-3 сторінки.

Вступна частина закінчується описом структури роботи, наприклад: Робота складається зі вступу, двох розділів, поділених на підрозділи, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків (за умови їх наявності).

Кожен елемент вступу повинен починатись з нового абзацу, а їх назви – виділяться напівжирним шрифтом.

Основна частина науково-дослідної роботи складається з двох-трьох розділів, а також підрозділів, пунктів, підпунктів.²

Кожний розділ починається з нової сторінки. Основному тексту розділу може передувати коротка передмова з описом вибраного напрямку та обґрунтуванням застосованих методів досліджень. У кінці кожного розділу формулюються висновки зі стислим викладенням наведених у розділі наукових теоретичних і практичних результатів.

У першому розділі основної частини роботи наводиться характеристика джерел для написання роботи та короткий огляд літератури з даної проблематики, що не повинен перевищувати 20% обсягу основної частини, окреслюються основні етапи наукової думки за визначеною проблемою, вказуються питання, які залишилися невирішеними.

У другому розділі, як правило, обґрунтовується вибір напрямку досліджень, наводиться методика і техніка дослідження; викладаються, аналізуються та узагальнюються отримані результати, дається їх оцінка.

Зміст основної частини має точно відповідати темі роботи та повністю її розкривати.

Висновки мають містити стислий виклад результатів розв'язання наукової проблеми та поставлених у дослідженні завдань, зроблених у процесі аналізу обраного матеріалу оцінок та узагальнень. Необхідно підкреслити їх самостійність, новизну, теоретичне і практичне значення, наголосити на кількісних та якісних показниках здобутих результатів, обґрунтувати достовірність результатів та навести рекомендації щодо їх використання.

Список використаних джерел – елемент бібліографічного апарату, який містить бібліографічні описи використаних джерел. Список використаних джерел слід розміщувати одним із таких способів:

- в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків (рекомендований під час написання роботи),
- у порядку появи посилань в тексті,
- у хронологічному порядку.

До нього мають бути включені:

- державні нормативно-правові акти (Конституція України, законодавчі матеріали Верховної Ради; укази Президента України, розпорядження Кабінету Міністрів України тощо);
- документи: матеріали Міністерства освіти і науки України;
- неопубліковані (архівні) та опубліковані (документи, літописи, листи, статистика) джерела;
- спеціальна наукова література: вітчизняні та зарубіжні видання (книги, статті);
- періодичні видання;
- Internet-ресурси.

Всі джерела вказуються тією мовою, якою вони видані. Література іноземними мовами наводиться в кінці списку використаних джерел. Відомості про джерела, що включені до списку подаються згідно з вимогами державного стандарту з обов'язковим наведенням назв праць.

Електронні джерела зазначаються відповідно до загальних правил опису літературних джерел, при цьому в квадратних дужках після назви зазначається: [Електронний ресурс]. В кінці – Режим доступу: <http://www.psyh.kiev.ua>.

² Дотримання в курсовій роботі запропонованої рубрикації не є обов'язковою вимогою.

Посилання на сайти, портали, Інтернет-ресурси розміщуються окремо в кінці списку використаних джерел без нумерації під заголовком: «Інтернет-ресурси». Наприклад: www.npu.kiev.ua.³

У додатках містяться допоміжні або додаткові матеріали, необхідні для повноти сприйняття роботи, кращого розуміння отриманих результатів: проміжні математичні доведення, формули і розрахунки, додаткові таблиці, графіки, рисунки, ілюстрації тощо.

Обсяг додатків не обмежується, але повинен визначатись реальними потребами роботи. Якщо розміщений у додатках матеріал не є авторським, обов'язково потрібно вказувати посилання на джерело.

Технічні правила оформлення курсової та випускних робіт.

Загальна нумерація. Нумерація сторінок, розділів, підрозділів, пунктів, рисунків, таблиць, формул подається арабськими цифрами без знака №.

Всі сторінки роботи, враховуючи титульну сторінку, зміст і додатки, підлягають наскрізній нумерації, номер на титульній сторінці не ставиться, а на наступних сторінках проставляється у правому верхньому куті сторінки без крапки в кінці.

Нумеруються тільки розділи основної частини. Зміст, вступ, висновки не нумеруються. Номер розділу ставиться після слова «РОЗДІЛ», після номера крапка не ставиться. Заголовок розділу друкується з нового рядка (напр.: РОЗДІЛ 1). Дозволяється й інший варіант: назва розділу подається в одному рядку з номером цього розділу, тоді після номера розділу ставиться крапка (напр.: РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ).

Підрозділи (параграфи) нумеруються у межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу й порядкового номера параграфа, між якими ставиться крапка. У кінці номера підрозділу ставиться крапка і далі, у цьому ж рядку, йде заголовок підрозділу (напр.: 2.4. Сутність і принципи....).

У кінці назв розділів, підрозділів, пунктів крапка не ставиться.

Оформлення ілюстрацій, таблиць і формул. Текст роботи може містити ілюстрації (малюнки, таблиці, схеми, графіки, формули, фотографії тощо). Такий матеріал повинен мати загальну нумерацію (арабськими цифрами) та відповідну назву. Ілюстрації позначають словами «Рис.» і нумерують послідовно у межах розділу. Номер ілюстрації повинен складатися з номера розділу і порядкового номера ілюстрації, між якими ставиться крапка, напр.: «Рис. 1.2.» (другий рисунок першого розділу). Рисунок обов'язково повинен мати заголовок, який пишеться одразу після номера рисунка і розміщується під ілюстрацією. Крапка в кінці назви не ставиться. Рисунки, які займають по висоті половину аркуша або більше, повинні переноситись у додатки.

Таблиці також нумеруються послідовно в межах розділу. У правому верхньому куті над заголовком таблиці розміщується напис «Таблиця» із зазначенням її номера. Номер таблиці складається з номера розділу та порядкового номера таблиці, між якими ставиться крапка, напр.: «Таблиця 2.3» (третя таблиця другого розділу). Якщо таблиця перенесена на другу сторінку, то над другою частиною таблиці вказується «Продовження табл.» і зазначається номер цієї таблиці, напр.: Продовження табл. 1.2.

Таблиця обов'язково повинна мати заголовок, який пишеться на наступному рядку після номера таблиці симетрично відносно тексту напівжирним шрифтом.

Назви граф у таблиці починаються з великої літери, підзаголовки – з малої, якщо вони складають одне речення із заголовком, або з великої літери, якщо вони є самостійними. Висота рядків має бути не менше 8 мм.

Таблиця розміщується (після першого згадування про неї) в тексті так, щоб її можна було читати без обертання переплетеного блока рукопису або з обертанням за стрілкою годинника (див. приклад побудови таблиці).

Формули, як й інший ілюстративний матеріал нумеруються в межах розділу, *напр.:* «формула (2.3)». Номер необхідно брати в круглі дужки і розміщувати на правому полі сторінки на рівні нижнього рядка формули, якої він стосується. Формули, на які немає посилань, можна не нумерувати.

³ Зразок оформлення бібліографічного опису наукової літератури див на С. 48-50.

Приклад побудови таблиці

Таблиця (номер)

Назва таблиці

Головка					Заголовки граф
					Підзаголовки граф
Рядки					Боковик (заголовки рядків)

Графи (колонки)

В тексті роботи формули розташовуються відразу після посилання на них через один рядок зверху і знизу симетрично тексту. Переноси у формулі допускаються лише на знаках рівності, плюс, мінус, множення і ділення з повторенням знака у наступному рядку.

Оформлення посилань на використані джерела. Під час написання наукових робіт студент має обов'язково посилатися на авторів і джерела, з яких запозичив матеріали, ідеї, висновки, або окремі результати. Це дає можливість перевірити наведені факти. Посилання слід робити на останні видання публікацій.

Якщо в роботі студентом використовуються матеріали із джерел з великою кількістю сторінок (монографії, дисертації, збірники статей та ін.), тоді в посиланні треба точно вказати номери сторінок, ілюстрацій, таблиць, формул з джерела, на яке дано посилання в науковій роботі.

Посилання в тексті роботи на джерела слід зазначати порядковим номером цього джерела за бібліографічним списком (списком використаних джерел) і відповідною сторінкою у квадратних дужках, напр.: [7, 12]. Цей запис означає, що студент посилається на роботу, яка значиться у списку літератури під номером 7, а матеріал взято зі сторінки 12 цього джерела.

Текст, який науково-дослідній роботі цитується, береться в лапки і супроводжується посиланням на джерело, напр.: «...набуття наукового знання передбачає оперування фактами, які характеризують певне явище, розробку наукової теорії, яка пояснює те чи інше явище...» [11, с. 37].

Згідно з науковим етикетом текст цитати необхідно точно відтворювати і наводити повністю, щоб не спотворити думки автора. Пропуск слів, речень, абзаців при цитуванні допускається без перекручення авторського тексту і позначається трьома крапками.

Переказ думок декількох авторів оформляється зазначенням у квадратних дужках номерів їх праць у бібліографічному списку через крапку з комою, напр.: [3; 8; 15; 25].

На всі таблиці, рисунки, формули, представлені в роботі мають бути посилання в тексті, при цьому таблиця, рисунок чи формула подаються одразу або на наступній сторінці після першого згадування в тексті.

Слово «таблиця» в тексті пишуть скорочено, *напр.* «...у табл. 1.2».

Посилання на ілюстрації в тексті роботи вказуються порядковим номером ілюстрації, *напр.* «рис. 1.2».

Посилання на формули вказуються порядковим номером формули в дужках, *напр.* «... у формулі (2.1)».

У повторних посиланнях на ілюстрації, таблиці треба вказувати скорочено слово «дивись», *напр.*: «див. табл. 1.3».

Оформлення бібліографії (списку використаних джерел). Джерела, що використані для написання науково-дослідних робіт, розміщуються у списку в алфавітному порядку прізвищ авторів (якщо авторів декілька, то прізвищ перших), а також заголовків праць. До списку джерел включаються всі публікації вітчизняних і зарубіжних авторів, на які є посилання в роботі. Всі джерела вказуються тією мовою, якою вони видані. Література іноземними мовами наводиться після праць вітчизняних науковців і вчених близького зарубіжжя. В кінці списку подається перелік електронних ресурсів.

Зразок оформлення бібліографічного опису наукової літератури
(за різними типами джерел)

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Книги: Один автор	1. Штейнхардт Л. Юнгианская песочная психотерапия / Л. Штейнхардт; [пер. с англ. А. И. Копытин]. – СПб. : Питер, 2001. – 256 с. 2. Назарова Л. Д. Фольклорная арт-терапия / Л. Д. Назарова. – СПб. : Речь, 2002. – 240 с.
Два автори	1. Богуш А. М. Творче самовираження дошкільників у художньо-мовленнєвій діяльності : [монографія] / Алла Богуш, Людмила Березовська. – Одеса : М. П. Черкасов, 2008. – 202 с. 2. Клепиков О. І. Основи творчості особи : навч. посібник для студ. вузів / О. І. Клепиков, І. Т. Кучерявий. – К. : Вища школа, 1996. – 295 с.
Три автори	1. Лебедева Л. Д. Энциклопедия признаков и интерпритаций в проэктивном рисовании и арт-терапии / Лебедева Л. Д., Никанорова Ю. В., Тараканова Н. А. – СПб. : Речь, 2006. – 336 с.
Чотири автори	1. Артпедагогика и арттерапия в специальном образовании : [учеб. для студ. сред. и высш. пед. учеб. завед.] / Е. А. Медведева, И. Ю. Левченко, Л. Н. Комиссарова, Т. А. Добровольская. – М. : Академия, 2001. – 248 с. 2. Сухорукова Г. В. Образотворче мистецтво з методикою викладання в дошкільному навчальному закладі : підруч. / Г. В. Сухорукова, О. О. Дронова, Н. М. Голота, Л. А. Янцур; за заг. ред. Г. В. Сухорукової. – К. : Вид. дім «Слово», 2010. – 376 с.
П'ять і більше авторів	1. Виховання дошкільника в праці / Г. В. Беленька, М. А. Машовец [та ін.]. – 2-ге вид. – К., 2002. – 112 с. 2. Вікова та педагогічна психологія : [навч. посіб.] / О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук [та ін.]. – К. : Просвіта, 2001. – 346 с.
Без автора	1. Арт-терапия – новые горизонты / [под ред. А. И. Копытина]. – М. : Когито-Центр, 2006. – 336 с.
	2. Дошкільна освіта: навчально-методичний комплекс з фахової підготовки за напрямом 7.010101 спеціальності «Дошкільна освіта» / за ред. І. І. Загарницької. – К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. – 344 с.
Багатотомний документ	1. Дошкільна лінгводидактика: хрестоматія: посібник для студ. пед. закл. освіти / упоряд. А. М. Богуш. – Київ; Одеса : Вища школа; АстроПринт, 1999. – Ч. 2. – 292 с. 2. Сухомлинський В. О. Вибрані твори : в 5 т. / В. О. Сухомлинський. – К. : Рад. шк., 1976. – Т. 1.: Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості. Духовний світ школяра. Методика виховання колективу. – 654 с.
Матеріали конференцій, з'їздів	1. Філософія культури: Мова. Раціональність. Освіта. : матеріали другої Всеукраїнської науково-практичної конференції (Донецьк, 20 квітня 2012 р.) / Під наук. ред. к. філос. н., доц. Давидова П. Г. – Донецьк : ДонІЗТ, 2012. – 208 с.
Словники, енциклопедії	1. Тимошенко З. І. Болонський процес в дії : словник-довідник основ. термінів і понять з орг. навч. процесу у вищ. навч. закл. / З. І. Тимошенко, О. І. Тимошенко. – К. : Європ. ун-т, 2007. – 57 с. 2. Родинно-сімейна енциклопедія / [авт. кол. В. М. Благінін, Н. І. Белкіна та ін.]. – К. : Богдана, 1966. – 438 с.
Атласи	1. Україна : екол.-геогр. атлас : присвяч. всесвіт. дню науки в ім'я миру та розвитку згідно з рішенням 31 сесії ген. конф. ЮНЕСКО / [наук. редкол.: С. С. Куруленко та ін.] ; Рада по вивч. прод. сил України НАН України [та ін.]. – К. : Варта, 2006. – 217 с. 2. Анатомія пам'яті : атлас схем і рисунків провідних шляхів і структур нервової системи, що беруть участь у процесах пам'яті : посіб. для студ. та лікарів / О. Л. Дроздов, Л. А. Дзяк, В. О. Козлов, В. Д. Маковецький. – 2-ге вид., розшир. та доповн. – Дніпропетровськ : Пороги, 2005. – 218 с.
Законодавчі та нормативні документи	1. Українське дошкільля : програма виховання дітей в дитячому садку. – Львів : Ред.-вид. відділ при управл. по пресі, 1991. – 229 с. 2. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у світі» / [наук. ред. та упоряд. О. Л. Кононко] – 3-те вид., випр. – К. : Світич, 2009. – 430 с.

Бібліографічні покажчики	<ol style="list-style-type: none"> 1. Дошкільна освіта як складова системи безперервної освіти України (1991–2006) : наук.-допом. бібліогр. покажч. / АПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, Ін-т проблем виховання, Наук. б-ка НПУ ім. М. П. Драгоманова; [упоряд. : Пономаренко Л. О. та ін. ; наук. ред. Рогова П. І.; наук. конс. Кононко О. Л.; бібліогр. ред. Л. О. Пономаренко]. – К., 2007. – 141 с. 2. Виховання в освітньому просторі : реком. бібліогр. покажч. / уклад. Михайлова А. С. ; Обл. б-ка для юнацтва ім. Б. Лавреньова. – Херсон : [Б. в.], 2012. – 26 с.
Дисертації	<ol style="list-style-type: none"> 1. Мельник Н. В. Розвиток дошкільної освіти у США: ...кандидата пед. наук : 13.00.08 / Мельник Наталія Іванівна. – К., 2011. – 327 с. 2. Чернявська М. В. Естетичне виховання дітей у дошкільних закладах освіти України (друга половина ХХ століття) : ...кандидата пед. наук : 13.00.01 / Чернявська Марія Вікторівна. – Х., 2011. – 250 с.
Автореферати дисертацій	<ol style="list-style-type: none"> 1. Кічук Н. В. Формування творчої особистості вчителя в процесі вузівської професійної підготовки : автореф. дис. ... на здобуття наук. ступеня докт. пед. наук : спец. 13.00.01 «Теорія та історія педагогіки» / Н. В. Кічук. – К., 1999. – 30 с. 2. Науменко Т. С. Екологічне виховання дітей старшого дошкільного віку засобами авторської казки автореф. дис. ... на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.08 «Дошкільна педагогіка» / Т. С. Науменко. – К., 2008. – 22 с.
Частина книги, періодичного, продовжуваного видання	<ol style="list-style-type: none"> 1. Листопад О. А. Підготовка майбутнього педагога до роботи щодо розвитку творчості у дітей дошкільного віку / О. А. Листопад // Наша школа. – 2009. – № 5. – С. 50-55. 2. Богуш А. М. Теоретичні засади дослідження творчого мовленнєвого самовираження дошкільників / А. Богуш, Л. Березовська // Виховання і культура. – 2006. – № 1-2. – С. 4-7. 3. Танащук А. Формування самооцінки дошкільника як соціо-культурний процес / Танащук А., Кочубей Н. В. // Філософія культури : Мова. Раціональність. Освіта. : 2-га Всеукраїнська наук.-пр. конф., 2012 р. – Донецьк : ДонІЗТ, 2012. – С.184-187.
Електронні ресурси	<ol style="list-style-type: none"> 1. Освітній сайт «Острів знань» за підтримки Інституту обдарованої дитини [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ostriv.in.ua/index.php 2. Хало З. П. Специфіка та особливості роботи з обдарованими дітьми у системі дошкільного виховання Німеччини [Електронний ресурс] / З. П. Хало. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Nzvdpu/pp/2007_19/text 3. Бібліотека і доступність інформації у сучасному світі : електронні ресурси в науці, культурі та освіті : (підсумки 10-ї Міжнар. конф. „Крим-2003”) [Електронний ресурс] / Л. Й. Костенко, А. О. Чекмарьов, А. Г. Бровкін, І. А. Павлуша // Бібліотечний вісник. – 2003. – № 4. – С. 43. – Режим доступу до журн. : http://www.nbuv.gov.ua/articles/2003/03klinko.htm

Оформлення додатків. Додатки оформляються як безпосереднє продовження роботи на окремих аркушах і розміщуються в порядку появи посилань у тексті роботи. Кожен додаток повинен мати заголовок, який друкується угорі симетрично відносно тексту сторінки.

Додатки нумеруються великими українськими літерами (за винятком літер Г, Є, І, Ї, Й, О, Ч, Ђ) і позначаються словом «Додаток», напр.: «Додаток А», «Додаток Б» і т. д.

Основні критерії оцінювання курсової та випускних робіт освітньо-кваліфікаційних рівнів «бакалавр», «спеціаліст», «магістр»

Курсова робота. Основними критеріями для винесення бальної оцінки (за національною шкалою) та оцінки за шкалою ECTS за курсову роботу є:

- актуальність і новизна теми, складність її розробки;
- повнота використання джерел, вітчизняної й зарубіжної літератури з розглянутих питань;
- повнота і якість зібраних фактичних даних за об’єктом дослідження;
- творчий характер аналізу й узагальнення фактичних даних на основі сучасних методів і наукових досягнень;
- наукове і практичне значення пропозицій, висновків і рекомендацій, ступінь їхньої обґрунтованості;

- навички логічного і грамотного викладу матеріалу, оформлення роботи відповідно до методичних вказівок;
- уміння вести полеміку з теоретичних і практичних питань курсової роботи, глибина і правильність відповідей на зауваження і запитання.

За результатами захисту курсової роботи виставляється оцінка, яка фіксується в наступних документах: відомість обліку успішності та індивідуальний навчальний план студента.

Захищена курсова робота зберігається на профільюючій кафедрі протягом року.

ДОДАТКИ

Додаток Б

Зразок оформлення титульного аркуша курсової роботи

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М. П. ДРАГОМАНОВА

ФАКУЛЬТЕТ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ

Кафедра педагогіки і психології дошкільної освіти та дитячої творчості

Курсова робота з *(назва дисципліни)*

на тему:

«Розвиток допитливості у дітей старшого дошкільного віку під час спостережень в природі»

Студента(-ки) _____
№ і шифр групи

напряму підготовки
«Дошкільне виховання»

Прізвище, ім'я, по батькові

Науковий керівник:

Науковий ступінь, вчене звання

П.І.П. наукового керівника

Національна шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Члени комісії _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

Київ-20____